

Brojalica kao poticaj za glazbeni razvoj djeteta

Stipčević, Lucija

Master's thesis / Diplomski rad

2024

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zadar / Sveučilište u Zadru**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:162:679547>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-02-02**

Sveučilište u Zadru
Universitas Studiorum
Jadertina | 1396 | 2002 |

Repository / Repozitorij:

[University of Zadar Institutional Repository](#)

zir.nsk.hr

DIGITALNI AKADEMSKI ARHIVI I REPOZITORIJI

Sveučilište u Zadru

Odjel za izobrazbu učitelja i odgojitelja

Diplomski studij rani i predškolski odgoj i obrazovanje

Lucija Stipčević

Brojalica kao poticaj za glazbeni razvoj djeteta

Diplomski rad

Zadar, rujan 2024.

Sveučilište u Zadru

Odjel za izobrazbu učitelja i odgojitelja

Diplomski studij rani i predškolski odgoj i obrazovanje

Brojalica kao poticaj za glazbeni razvoj djeteta

Diplomski rad

Student/ca: Lucija Stipčević

Ime i prezime mentora, zvanje: Tomislav Košta, doc. dr. sc.

Zadar, rujan 2024.

Izjava o akademskoj čestitosti

Ja, **Lucija Stipčević**, ovime izjavljujem da je moj **diplomski** rad pod naslovom **Brojalica kao poticaj za glazbeni razvoj djeteta** rezultat mojega vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima te da se oslanja na izvore i radove navedene u bilješkama i popisu literature. Ni jedan dio mojega rada nije napisan na nedopušten način, odnosno nije prepisan iz necitiranih radova i ne krši bilo čija autorska prava.

Izjavljujem da ni jedan dio ovoga rada nije iskorišten u kojem drugom radu pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj, obrazovnoj ili inoj ustanovi.

Sadržaj mojega rada u potpunosti odgovara sadržaju obranjenoga i nakon obrane uređenoga rada.

Zadar, 24. rujna 2024.

I. SAŽETAK

Brojalica je oblik ritmičnog govora koji najčešće služi kao dio dječje igre, a prenosi se usmenom predajom od davnina. Razlikujemo smislene i besmislene brojalice po pitanju njihova sadržaja, a po pitanju izvedbe poznajemo govorenu i pjevanu brojalicu. Zbog svojih karakteristika kao što su ritam, tempo i melodičnost, možemo smatrati brojalicu glazbeno-odgojnim sredstvom. Značaj brojalice u glazbenom odgoju djece predškolske dobi misao je vodilja za nastajanje ovog diplomskog rada. Cilj rada je predstaviti brojalicu, vrste brojalica te utjecaj brojalice kao glazbenog oblika na glazbeni razvoj i ostale aspekte razvoja djece predškolske dobi. Tema je obrađena pregledom literature i postojećih istraživanja, a u praktičnom dijelu predstavljen je projekt odgojiteljice od nekoliko glazbenih aktivnosti s djecom predškolske dobi.

Ključne riječi: brojalica, dječja igra, glazbene aktivnosti, glazbeni odgoj, razvoj djece predškolske dobi

I. SUMMARY

The counting rhyme as an incentive for children's musical development

Counting rhyme is a form of rhythmic speech that most often serves as part of a children's play, and has been passed down by word of mouth since ancient times. We distinguish between meaningful and meaningless counting rhymes based on their content, and based on a performance we know spoken and sung counting rhymes. Due to its characteristics such as rhythm, tempo and melodiousness, we can consider the counting rhyme as a musical educational tool. The significance of the counting rhymes in the musical education of preschool children is the guiding thought for the creation of this thesis. The aim of the paper is to present the counting rhyme, its types and its impact as a musical form on musical development and other aspects of preschool children's development. The topic is covered by a review of literature and existing research, and in the practical part, a teacher's project of several musical activities with preschool children is presented.

Key words: counting rhyme, children's play, development of preschool children, musical activities, musical education,

SADRŽAJ

1. UVOD	1
2. BROJALICA	4
2.1. PODJELA BROJALICA	9
2.2. USVAJANJE BROJALICE	13
3. PJEVANE BROJALICE	15
4. GLAZBA U PREDŠKOLSKOJ USTANOVI	20
4.1. GLAZBENI RAZVOJ DJECE PREDŠKOLSKE DOBI	21
4.2. ULOGA ODGOJITELJA U GLAZBENIM AKTIVNOSTIMA	24
5. UTJECAJ BROJALICA NA RAZVOJ DJECE PREDŠKOLSKE DOBI	26
5.1. PRIMJENA BROJALICE KROZ AKTIVNOSTI I IGRU U DJEČJEM VRTIĆU 27	
6. PROJEKT – AKTIVNOSTI UZ BROJALICU U VRTIĆU „CICIBAN“	32
6.1. METODOLOGIJA	32
6.1.1. SUDIONICI U PROJEKTU	32
6.1.2. CILJ PROJEKTA	32
6.1.3. METODA	32
6.1.4. OČEKIVANI ISHODI	33
6.2. POTICAJ ZA TEMU	33
6.3. PLAN PROJEKTA	34
6.4. PROVOĐENJE PROJEKTA	34
6.5. DJEČJE AKTIVNOSTI	44
6.6. VREDNOVANJE	45
6.7. ANALIZA DJEČJIH CRTEŽA	46
6.8. REZULTATI SUSTAVNOG PROMATRANJA	47
7. ZAKLJUČAK	48

8. POPIS LITERATURE	50
9. PRILOZI.....	52
9.1. POPIS SLIKA	52
9.2. POPIS PRIMJERA.....	52

1. UVOD

„Hrvatski Nacionalni okvirni kurikulum za predškolski odgoj i obrazovanje temelji se na odgojno-obrazovnim vrijednostima“. Njegova glavna zadaća je poboljšanje kvalitete odgoja i obrazovanja što se očituje kroz prelazak na sustav kompetencija i ishoda učenja, za razliku od dosadašnjega sustava koji je usmjeren na sadržaj. Kada govorimo o predškolskom odgoju i obrazovanju, u „Nacionalnom kurikulumu“ stoji kako svaki vrtić radi pojedinačni kurikulum ovisno o dobnoj skupini unutar ustanove. Takav kurikulum sadrži temeljne odrednice predškolskog odgoja i obrazovanja, a one se odnose na kompetencijsku dimenziju, temeljna znanja, vještine, sposobnosti, vrijednosti i stavove te na sva druga područja aktivnosti koja se odnose na djecu predškolske dobi.

Kvaliteta odgojno-obrazovne prakse i kurikulumu vrtića postiže se dugotrajnim procesima. Svaki vrtić predstavlja zbroj težnji i akcija svih svojih zaposlenika u kojem djeluju i sudjeluju, kroz međusobne interakcije, načina organizacije vremena i aktivnosti i slično. „Zato se razvoj odgojno-obrazovne prakse i kurikulumu u vrtiću ne može postići parcijalno i mehanički, nego se taj proces obavlja postupno i sustavno, a kao rezultat zajedničkog promišljanja i rada svih koji u njemu sudjeluju“. Djelatnici vrtića u skladu sa svojim zvanjem, edukacijom i osobnom motiviranošću unaprjeđuju kvalitetu odgojno-obrazovne prakse i kurikulumu (Mornar, 2015). Odgajatelj unutar strukture predškolskog kurikulumu dijeli na sljedeća područja: „- ja, - ja i drugi, - svijet oko mene, te područja kompetencijskih dimenzija koje obuhvaćaju temeljna znanja, vještine i sposobnosti kao i vrijednosti i stavove“. Odgajatelji stavljaju naglasak na umjetničko područje koje posjeduje „veliki doprinos u usvajanju i praktičnoj uporabi pojmova i predodžbi, izgradnji znanja koja omogućavaju djeci komunikaciju s drugima ali i u razvijanju kulturnih obrazaca i vrijednosti“ (Vidulin, 2016).

Glazba je važna komponenta u odgojno-obrazovnom, estetskom, intelektualnom, kulturnom i društvenom životu pojedinca. "Može se reći da je glazbeni odgoj jednako star kao i sama glazba. Glazba je sastavni dio čovjekova života i predmet odgoja, stoga predstavlja jednu vrstu odgojno obrazovne konstante kroz cijelu povijest školstva“ (Dobrota i Ćurković, 2006). Sukladno nacionalnom kurikulumu (2010), najvažnija uloga predškolskog obrazovanja je omogućiti i stvoriti uvjete za cjelokupan i pravilan razvoj djeteta, kontinuirano doprinositi kvaliteti njegova i obiteljskog života, „stoga je vrlo važno stvoriti preduvjete kojima će se

podržati djetetov cjeloviti razvoj i u sklopu kojih će umjetničko područje biti ravnopravno s ostalim područjima“ (Vidulin, 2016). Glazba je dio umjetnosti i ona je vrlo važna u estetsko, odgojno-obrazovno, socio-kulturološkom i svakom drugom kontekstu u kojem se pojedinac razvija i ostvaruje. Djeca već od najranijih dana svog života slušaju glazbu, odrastaju uz nju te ona utječe na njihov razvoj zahvaljujući raznovrsnim aktivnostima koja se mogu ostvariti uz glazbene brojalice.

Brojalica je kratka pjesmica, odnosno jezična umotvorina koju obilježava ritmičnost i melodičnost te šala ili doskočica. Kombinacija elemenata ritma i šale pokazala se vrlo zanimljivom djeci koja je vole i često upotrebljavaju u svojoj igri. „Brojalicu ubrajamo u vrstu glazbe jer ona ima svoj ritam, glazbeni oblik, i sve ostale elemente osim melodije i harmonije“ (Gospodnetić, 2016), iako i melodičnost može biti prisutna u slučaju pjevanih brojalica. Brojalice imaju svoje mjesto i značaj u ranom i predškolskom odgoju, a u ovom će se radu posebno prikazati pjevanu brojalicu, njen razvoj, značajke i na kraju didaktičku vrijednost.

„Osobitost pjevane brojalice, uz izrazitu naglašenost ritma, upravo je tonska različitost. Pjevana brojalica, uz temeljni uvjet da ima barem dva visinom različita tona, može imati do tri, a ponekad i četiri različita tona, a da još uvijek ne predstavlja pjesmu“. „Uglazbljenu brojalicu djeca ne upotrebljavaju za izbrojavanje kao govorenu brojalicu, već je pretvaraju u igre s pjevanjem“.

Razmišljajući o odabiru teme za diplomski rad, s obzirom na vlastito prošireno znanje o glazbi stečeno kroz osnovnoškolsko i srednjoškolsko glazbeno obrazovanje, odlučila sam odabrati brojalice za temu diplomskog rada. Kroz studij predškolskog odgoja i kroz rad u odgojnoj instituciji vrtića u doticaju sam s glazbom kao poticajem za dječji razvoj, a u praksi sam često koristila brojalice kao oblik glazbenog poticaja.

Postoje istraživanja koja su analizirala utjecaj brojalica na rani razvoj djece i utjecaj na kasniji razvoj različitih vještina. Ta istraživanja često ističu nekoliko ključnih koristi brojalica u razvoju djece kao što su razvoj jezika i vokabulara, matematičke vještine, kognitivni razvoj te socijalni i emotivni razvoj pa ćemo se u ovom diplomskom radu dotaknuti tih tema. Brojalice pomažu djeci da razviju svoj jezični kapacitet, bogate njihov vokabular i pomažu u razumijevanju ritma i strukture jezika. Rime i ritmički obrasci olakšavaju djeci da prepoznaju

i pamte riječi, što može biti korisno za kasniji razvoj čitanja i pisanja. Istraživanje Bryanta i suradnika (1989) razmatralo je kako ritam i rima u brojalicama doprinose razvoju fonološke svjesnosti, što je ključno za kasniji uspjeh u čitanju. Autori su utvrdili da su djeca koja su izložena brojalicama i rimovanim pjesmicama često razvijala bolje jezične vještine. Istraživanje Dowker (1989) naglašava kako ritmičke strukture brojalica pomažu djeci u razumijevanju jezičnih obrazaca, kao i u razvoju matematičkih vještina kroz igre koje uključuju brojanje. Ona također istražuje kako ritam i rima mogu olakšati memoriranje i ponavljanje, ključne elemente za učenje u ranoj dobi. Brojalice stimuliraju dječji mozak kroz ritam, rimu i ponavljanje, što može poboljšati njihovu memoriju i sposobnost koncentracije. Također, one često uključuju i određene zadatke, kao što su brojanje ili prepoznavanje uzoraka, što dodatno pomaže u kognitivnom razvoju. Mnoge brojalice su povezane s igrama u grupi, što potiče socijalnu interakciju među djecom. Djeca uče kako se izmjenjivati, dijeliti, te razvijaju osjećaj zajedništva kroz zajedničko sudjelovanje u igrama s brojalicama. Brojalice također mogu pružiti emocionalnu utjehu, budući da su često povezane s rutinom ili ugodnim iskustvima u ranom djetinjstvu.

Ovaj rad temelji se na projektu koji je obuhvatio nekoliko glazbenih aktivnosti odgojiteljice sa djecom predškolske dobi. Cilj istraživanja je objasniti što je brojalica, koje su vrste brojalica, a pobliže obraditi temu pjevane brojalice. Također, cilj je i „prikazati važnost brojalice za dječji razvoj govora, tjelesni razvoj, spoznajni razvoj, socio-emocionalni razvoj“, razvoj slušne percepcije, te razvoj dječje kreativnosti i aktivan doživljaj glazbe kroz različite načine obrade brojalice.

2. BROJALICA

Začetak brojalice započinje pojavom pojma malešnice. „Malešnice su pučke dječje pjesmice i razvijaju se kod svih naroda“. Te se pjesme generacijski prenose usmenom predajom. Proizlazile su iz igre, a zahtijevaju aktivno sudjelovanje djeteta u toj igri. „U načelu, brojalice su pjesnički tekstovi s kojima se dijete najranije susreće u svome odrastanju, a nastaju u dodiru odraslih i djece, odnosno u njihovoj međusobnoj interakciji“. Stvaraju ih odrasli kao pomoćno sredstvo u bliskoj interakciji s djetetom. „U malešnice ubrajamo: bajalice, brojalice,“ uspavanke, „razbrajalice, nabrajalice,“ molitvice „tepalice“, hincalice, „pitalice, rugalice, igralice ili pjesme za igru“, zagonetke, „pjesme za kolo, cupkalice, izmišljalice, zamišljalice, oponašalice, dodirivalice i nagomilavalice (neki ovu skupinu zovu nabrajalice)“ (Crnković, 1998).

U ovom radu objasniti ćemo brojalicu i vrste brojalice, a pobliže obraditi pjevanu brojalicu. „Brojalica je vrsta ritmičnog govora“ koji koriste i „stvaraju uglavnom sama djeca i služi im za razbrojavanje (izbrojavanje, prebrojavanje, odbrojavanje, obrojavanje, brojanje) prije neke druge igre, npr. lovice, skrivača, igre s pjevanjem“ itd. „Brojalice su vrlo zabavne, humoristične, djeca ih izrazito vole upravo zbog humora, neočekivanih situacija i neočekivanih obrata te zbog pozitivne energije koju daju djeci“. Brojalice djeca uče i od odraslih, većinom se prenosi sa starijeg djeteta na mlađe. Kroz vrijeme i usmenu predaju brojalice je podložna promjenama.

„Specifičnost brojalice je posljednji slog koji djeci određuje tko će biti izabran za nešto, pa taj slog najčešće glasno izgovore. Taj trenutak je djeci posebno zanimljiv i vrlo su koncentrirani na posljednji slog jer im je bitno poštivanje pravila koje nalaže neka igra. Ponekad i ubrzavaju brojalicu kako napetost raste pri kraju jer posljednja riječ u brojatici ima odlučujuću moć. Brojalica je kratka pjesmica odnosno jezična umotvorina koja je ritmična i/ili šaljiva“ (Gospodnetić, 2015). Kombinacija ritma i šale pokazala se vrlo zabavnom što je glavni razlog zašto djeca vole brojalice i redovito ih koriste.

Brojalica se još karakterizira kao:

- vrsta umjetničko-književnog teksta
- ritmična igra

- kratka pjesmica
- „ritmična cjelina“
- „igra riječima“
- „vrsta onomatopeje“
- „oblik dječjeg stvaralaštva“

Neke brojalice su nastale od pjesama (poezije) raznih pjesnika, a među djecom su ih proširili odgojitelji i učitelji. Na žalost, većina takvih brojalica ne posjeduje vrcavost, zanimljive i nepravilne ritmove ili neočekivan završetak. Analizirajući dječje brojalice zapisane u mnoštvo priručnika za odgojitelje i učitelje od kraja 19. st. primjećujemo njihov zanimljiv razvoj i transformaciju kroz vrijeme, što je svojstveno folkloru koji se prenosi sa koljena na koljeno i širi u raznim krajevima svijeta. Prema Peteh (2007:13), „Brojalica je sredstvo igre, poticaj za igru, dopuna igri i igra sama“. „To znači da zbog svojeg sadržaja, jednostavnosti i humora brojalica uvijek pronalazi svoje mjesto u dječjim igrama i djeca ju koriste na razne načine i u raznim situacijama“ (Peteh, 2007). Vole ih djeca svih kultura i, osim na materinjem, sve se više koriste na stranom jeziku“ (Peteh, 2007).

Hrvatska brojalica je tradicionalna narodna recitacija koju djeca često koriste tijekom igara kako bi odabrala tko će prvi započeti igru ili imati neku određenu ulogu. Brojalice su često kratke, rimovane, jednostavne i lako pamtljive. Istraživanja koja se bave brojalicama često se fokusiraju na njihov jezični, kulturni i socijalni značaj. Brojalice se analiziraju kao dio jezične baštine jer sadrže arhaične riječi, izraze i gramatičke strukture koje se više ne koriste u svakodnevnom govoru. Ovo omogućava lingvistima proučavanje razvoja jezika i dijalekata na hrvatskom govornom području. Brojalice su važan dio kulturne tradicije, jer odražavaju običaje i vjerovanja određene zajednice. Kroz njih se može vidjeti kako su djeca kroz povijest učila o svijetu oko sebe, uključujući elemente prirode, mitologije i svakodnevnog života.

Istraživanja pokazuju da brojalice imaju važnu ulogu u socijalizaciji djece. Kroz igre koje koriste brojalice, djeca uče pravila društvenog ponašanja, kao što su poštenje, prihvaćanje ishoda igre i suradnja s drugima. Također, brojalice često sadrže elemente slučajnosti, što djecu podučava konceptu sreće i nasumičnosti.

Brojalice su često metodički strukturirane s pravilnim ritmom i rimom. Istraživači analiziraju ove strukture kako bi razumjeli kako ritam i rima utječu na dječje pamćenje i

usvajanje jezika. U hrvatskim brojalicama često se koristi osmerac ili deseterac, što je karakteristično za narodne pjesme u ovom dijelu Europe. Istraživanja također bilježe razlike u brojalicama između različitih regija Hrvatske. Ove varijacije mogu odražavati lokalne dijalekte, običaje i povijesne utjecaje. Neke brojalice su specifične za određena područja, dok su druge rasprostranjene širom zemlje. Brojalice i istraživanja koja ih proučavaju, pružaju uvid u bogatu hrvatsku jezičnu i kulturnu baštinu te njihovu ulogu u dječjem razvoju.

Inicijator svake brojalice je odgojitelj koji je koristi uz pokrete ruku. Djeca uz pratnju odgojitelja mogu sama stvarati pokrete rukom na način da izmišljaju pokrete cijelim ili samo nekim dijelovima tijela (glavom, rukama i nogama). Za primjer uzimamo brojalicu o kiši iz knjige „Zlatno doba brojalice“ autorice Mire Peteh.

Primjer 1. „Kiša“

„Kiša, kiša

Kiša, kiša,

smoči miša,

smočila mu rep i brk,

brzo mišo sad u trk“

„U ovom primjeru brojalice može se lupkati prstima kako bi se demonstriralo kako kiša pada kad je pljusak, kako se čuje kad kiša rominja, sipi, kako se čuje kada se izmjenjuju pljusak i rominjanje kiše, a pokreti se mogu izvoditi uz kretanje. Također, brojalice se mogu koristiti uz Orffov instrumentarij i jednostavne zvečke koje djeca mogu sama izraditi“ (Peteh, 2007).

Peteh (2007) govori o primjerima korištenja brojalica u izradi makete kućice. Za primjer je prikazana pjesmica „Ima jedna kućica“ koja se izgovara poput brojalice. Odgojitelj igrom prati sadržaj brojalice. Na zelenu površinu koja simbolizira livadu stavlja kućicu, lutkicu, mačku i psa. Svi pojedini elementi trebaju biti u istim mjerilima i po želji djece. Svako dijete uz brojalicu koju izgovara popratno postavlja zadane elemente.

Primjer 2. „Ima jedna kućica“

„Ima jedna kućica
Ima jedna kućica,
u kućici lutkica,
do lutkice mačkica,
do mačkice pas,
koji laje u sav glas
av, av, av, av“

Pojedine brojalice se vrlo brzo uče crtanjem, odnosno popraćene su grafičkim izrazom. Popratnim izgovaranjem brojalice, povlačimo crte uz ritam pravilnog udaranja, a na kraju nastaje crtež čovjeka.

Primjer 3. „Točka, točka, točkica“

„Točka, točka, točkica,
gotova je glavica,
meke uši, mali vrat,
trbuh mu je kao sat,
male ručice, male nožice,
evo našega Jožice“

Učestala igra odgojitelja s djecom predškolske dobi je otkrivanje zagonetne slike. Ovisno o temi, slike koje se otkrivaju mogu biti raznolike. Otkrivanje zagonetne slike vrlo je česta aktivnost koju vode odgojitelji u radu s djecom predškolske dobi. Odgojitelj u takvoj igri pokriva određenu sliku takozvanim pokrivaljkama (kojih može biti od 4 do 12), a te

pokrivaljke su geometrijskih oblika (pravokutnik, kvadrat, trokut, krug). Igra je zanimljivija što je više pokrivaljki. Na pokrivaljkama mogu biti nacrtani razni simboli (brojevi, razne slike i drugo). Izgovaranjem riječi određene brojalice skida se po jedna pokrivaljka, a cilj igre je što prije otkriti sadržaj slike. Važno je da odgojitelj osmisli tematiku slike tako da je djeci što zanimljivije u otkrivanju što se na njoj nalazi i kako bi sama igra što dulje trajala.

Primjer 4. „Jedna kola žuta“

„Jedna kola žuta,
stala nasred puta,
iz kola nam viču svi,
makni nam se s puta ti“

2.1. PODJELA BROJALICA

Postoji nekoliko vrsta brojlica koje dijelimo na određene skupine. Prema Jurišić i Sam Palmić (2002), „brojalice dijelimo na sljedeći način:

- brojlice prema izvedbi: govorena i pjevana
- brojlice prema sadržaju: konkretna, besmislena i kombinirana“

Brojalice su spoj govornog i glazbenog elementa. One spadaju u glazbenu cjelinu jer posjeduju riječi koje su glazbeno i ritmički određene. Određeni slogovi u riječima brojlice su jače, dok su drugi slabije naglašeni. „Zbog toga je jako važno da te riječi i slogovi budu prirodno izgovoreni i da se ne mijenja njihov naglasak“ (Jurišić i Sam Palmić, 2002). Prema Vnuk (2016), „brojalica je ujedinjenje govornog i glazbenog elementa“. „Glazbenom cjelinom postaju zato što su ritmizirane riječi glazbeno-ritmički određene, pojedini slogovi riječi su jače, a drugi slabije naglašene“ (Vnuk, 2016:9).

„Prema izvedbi, brojlice dijelimo na govorene i pjevane“.

„Govorena brojlica određena je time da se njezina jezično-ritmička struktura odvija na istome tonu ili istoj visini glasa od početka do kraja. Tonovi govorene brojlice razlikuju se u trajanju, jačini i boji, ali ne i u visini. Govorena brojlica je snažan intelektualni i glazbeni poticaj, u funkciji razvoja ritmičkih i govornih sposobnosti djece predškolskog i ranog školskog uzrasta“ (Jurišić i Sam Palmić, 2002). Kroz učenje i primjenu brojlica kod djeteta razvija govorne i glazbene vještine, odnosno kompetencije. Ono ispunjava dijete zadovoljstvom, zbog bogatstva riječi i ritma.

Primjer 5. „Eci, peci, pec“

„Eci, peci, pec,

ti si mali zec,

a ja mala vjeverica,

eci, peci, pec“

Primjer 6. „En den dore“

„En den dore,
duboko je more,
a u moru ribice,
tanke kao šibice“

Pjevana brojlica je tradicionalna vrsta dječje pjesme koja se koristi za igru, podučavanje brojeva, ritma i jezika. One su često ritmične i lako pamtljive, s jednostavnim tekstovima koji se ponavljaju. Pjevane brojlice imaju nekoliko funkcija:

- Učenje i edukacija: Djeca kroz brojlice uče brojanje, ritam, i osnovne jezične strukture.
- Igra i zabava: Brojlice se često koriste u dječjim igrama, prilikom igre skrivača, ili za određivanje tko će biti "onaj koji broji".
- Socijalizacija: Djeca ih često pjevaju u grupama, što pomaže u razvoju socijalnih vještina.
- Razvoj motorike: Brojlice su često praćene pokretima ruku ili tijela, što doprinosi razvoju fine i grube motorike kod djece.

U dječjoj igri s brojlicom sadržaj je vrlo važan, često je humorističan što je djeci izrazito zabavno. Ona je rezultat spontane igre, situacija i običaja. Razlikujemo tri vrste brojlica, koje se razlikuju u sadržaju. Dijelimo ih na: „konkretne (racionalne), besmislene (iracionalne) i kombinirane brojlice“.

Konkretne brojlice nazivamo još i stvarnim ili racionalnim brojlicama. To su brojlice koje imaju razumljiv sadržaj te opisuju „određene situacije kojima su djeca okružena“, poput prirodnih pojava, životinja i sl. Tekst u brojlicama je razumljiv svakom djetetu, realan i lagan, dok su slogovi i riječi u funkciji ritma. Ritam riječi prati pravilno izgovaranje pojedinih glasova (Jurišić i Sam Palmić, 2002).

Jurišić i Sam Palmić (2002) navode „određene situacije koje sadržaj takve brojlice konkretizira:

- zbivanja i svakodnevne situacije u djetetovoj okolini
- životinjske ljubimce
- prigodne situacije
- prirodne pojave
- život prirode“

Primjer 7. „Iš'o medo u dućan“

„Iš'o medo u dućan,
 nije rek'o „Dobar dan!“
 Ajde medo van
 nije rek'o „Dobar dan!““
 (Kraljić, 2017:48)

Primjer 8. „Jedna vrana gakala“

„Jedna vrana gakala
 i po polju skakala.
 Uto dođe crni kos
 i odgrize vrani nos“
 (Kraljić, 2017:44)

Po pitanju besmislenih brojalica sama riječ govori da one nemaju smisla zbog sadržaja riječi koje konkretno ništa ne znače. Nazivamo ih još iracionalnim brojalicama. „Slogovi ove brojalice nižu se jedan za drugim te služe u funkciji ritma ili razvoja tečnosti govora“.

„One opuštaju djecu te ih potiču na razvijanje kreativnosti jer pomoću vlastite mašte mogu sami izmišljati svoje slogove“.

Sljedeće brojalice (Primjer 9. i 10.) primjeri su besmislene brojalice prema Peteh (2007):

Primjer 9. „Engele, bengele“

„Engele, bengele,
baku íi,
ćići, mići, čomborići,
ćika, čoka, na tri žboka,
bija baja buf“

Primjer 10. „Ekete pekete“

„Ekete pekete sikali sa
Ekete bekete ba“

Kombinirana brojlica je vrsta brojlice u kojoj se izmjenjuju konkretni i besmisleni sadržaji. Spajanjem slogova i riječi ova brojlica nastaje spontano. Nalazimo primjere u pučkom izrazu. Smjena besmislenih i konkretnih sadržaja „u funkciji je zaokruživanja ritmičke cjeline“. „Djeca mogu biti vrsni improvizatori koji će, koristeći svoju maštu doći do zanimljivih rezultata“. Navedeno nam govori kako nije moguće da sadržaj takve brojlice bude jednoličan.

Primjer 11. „Elen belen bačke“

„Elen belen bačke,
Ivo vozi tačke.
U tačkama tikvica,
a van ide Ivica“
(Peteh, 2007)

Primjer 12. „Enci benci na kamenci“

„Enci, benci na kamenci,
tamo sjede tri mladenci,
jedan snuje, drugi kuje,
treći čekićem pokuckuje“

(Peteh, 2007)

2.2. USVAJANJE BROJALICE

„Obradom brojalice djeca se u početku nesvjesno upoznaju s pojmovima glazbenog odgoja, zbog čega su one važne za uvođenje djece u svijet glazbe“ (Bjelobrk Babić, 2017). „Obrada brojalice počinje učenjem po sluhu, zatim se prikazuje ritam brojalice te se kombiniraju metode demonstracije i imitacije“. Odgojitelj, koji nosi glavnu ulogu, demonstrira brojalicu „i na taj način upoznaje djecu s njom, a zatim djeca usvajaju prema fazama“. Navodimo dva autora i njihove spoznaje u usvajanju brojalice.

Prema Bjelobrk Babić (2017.), postoje 4 faze usvajanja brojalice:

1. Faza: vježbanje ritma - izgovor/pjevanje praćeno je ravnomjernim pljeskanjem, otkucavanjem jedinice brojanja
2. Faza: vježbanje različitih ritmičnih odnosa i trajanja - izgovor/pjevanje brojalice praćeno je odgovarajućim ritmičkim pljeskanjem u odnosu na slogove brojalice
3. Faza: vježbanje grupiranja udara - izgovor/pjevanje praćeno je različitim izvorima zvuka
4. Faza: vježbanje varijacija tempa i razvoj sposobnosti prilagodbe određenom ritmu – u završnim fazama naglasak je na korištenju Orffovih instrumenata (Milenković i Dragojević, 2009., prema Bjelobrk Babić, 2017).

„Pri poticanju djece na istraživanje odgojitelj treba znati kako privući pažnju svakog djeteta u odgojno-obrazovnoj skupini“. „Drežančić (1966) navodi sljedeće faze usvajanja brojalice“:

FAZA 1.

Odgojitelj izgovara brojalicu dok dijete pažljivo sluša. U ovoj fazi brojlica služi za prebrojavanje djece prije aktivnosti. Ključno je ponavljati glasove više puta jer brojlica nosi poruku koju djeca trebaju točno izgovoriti.

FAZA 2.

U drugoj fazi usvajanja brojalice, odgojitelj izgovara, a dijete ponavlja (proces imitacije). Brojlica se koristi kao grupna aktivnost, no važno je da dijete obraća pažnju na vlastiti izgovor i glas. Nakon što svako dijete pojedinačno oponaša odgojitelja, slijedi grupno oponašanje, pri čemu sva djeca istovremeno imitiraju odgojiteljev izgovor brojalice. Odgojitelj pritom pažljivo prati svako dijete i ispravlja eventualne pogreške u izgovoru.

FAZA 3.

Cilj treće faze je zapamtiti brojalicu, pri čemu dijete samostalno izgovara cijeli tekst napamet, pravilno i bez pomoći odgojitelja ili drugih djece. Kad dijete savlada brojalicu, počinje koristiti ruke, noge i mimiku te može preuzeti ulogu odgojitelja i izvesti brojalicu pred grupom. Kroz ove tri faze, djetetov izgovor postaje tečniji, prirodniji i precizniji. Osim toga, brojalice omogućuju djeci da se igraju, na primjer, birajući tko će započeti igru poput lovice ili skrivača. Kad dijete usvoji brojalicu, može je koristiti na različite načine. Odgojitelju brojlica može biti uvod u igru ili aktivnost, kao poticaj za likovne ili dramske aktivnosti, ili u organiziranom i slobodnom radu.

3. PJEVANE BROJALICE

Pjevane brojalice su dio dječje kulture širom svijeta. Poznate su po jednostavnosti, ritmičnosti i melodiji. Zbog toga su popularne među djecom. Odakle potječu pjevane brojalice? U sljedećim rečenicama prikazujemo povijest pjevanih brojatica te njihov razvoj kroz vrijeme.

Pjevane brojalice imaju dugu povijest koja seže stoljećima unazad. Njihovo točno porijeklo teško je odrediti zbog usmene predaje koja je bila primarni način njihova prenošenja. Vjeruje se da su brojalice postojale još u drevnim civilizacijama. Svaka kultura ima svoje verzije brojatica koje reflektiraju njezine specifične običaje, vjerovanja i jezik. U mnogim slučajevima, pjevane brojalice bile su povezane s lokalnim tradicijama i obredima. Pjevane brojalice često potječu iz tradicionalnih narodnih pjesama. Prenosile su se s generacije na generaciju, koristile su se za obrazovanje i zabavu djece. Mnoge od ovih narodnih pjesama sadržavale su jednostavne melodije i ritmičke strukture koje su lako pamtljive. Primjeri tradicionalnih narodnih pjesama koje su se razvile u današnje brojalice:

- "Ring a Ring o' Roses"
- "Eci peci pec"
- "En ten tini"

Usmena predaja bila je ključna u očuvanju i prenošenju brojatica kroz stoljeća. Kroz usmenu predaju, brojalice su se mijenjale i prilagođavale različitim jezicima i kulturama. Ova evolucija omogućila je brojalicama da prežive kroz vrijeme i postanu dio suvremenog odgoja. Pjevane brojalice i dalje imaju značajan utjecaj na suvremene dječje igre i obrazovne aktivnosti. Njihova jednostavnost i zabavnost čine ih idealnim alatom za učenje jezika, brojeva i društvenih vještina. Suvremene brojalice često zadržavaju osnovne elemente tradicionalnih brojatica.

Pjevane brojalice su sastavni dio hrvatske dječje kulture. Ove ritmične i melodiozne pjesmice koriste se u igri, obrazovanju i socijalizaciji djece. U Hrvatskoj pjevane brojalice imaju dugu tradiciju koja seže unazad nekoliko stoljeća. Prenosile su se usmenom predajom s generacije na generaciju, često prilagođavajući tekstove i melodije lokalnim običajima i

jeziku. Ove brojalice dio su šireg europskog folklornog nasljeđa, ali su s vremenom dobile specifične karakteristike koje ih čine jedinstvenim za hrvatsku kulturu.

Hrvatske pjevane brojalice imaju nekoliko prepoznatljivih karakteristika:

- Ritmičnost: Jasno definirani ritam koji olakšava pamćenje i izvođenje.
- Melodija: Jednostavne, lako pamtljive melodije.
- Rima: Korištenje rime za stvaranje zvučnog i ritmičkog sklada.
- Ponavljanje: Ponavljajući stihovi koji pomažu djeci u učenju i memoriranju.

Brojalica sadrži ritmizirane riječi, točnije stih ili stihove. „Ritmiziranim riječima dodaju se tonovi različitih visina“ koje uz različito trajanje slogova riječi čine glazbenu melodiju. Pjevana brojalice može sadržavati slijed od dva tona, tri ili četiri tona koja se razlikuju visinom. Jedna od temeljnih svojstava pjevane brojalice je upravo visina tona, izrazita naglašenost i tonska različitost. Njena svojstva i dalje je ne predstavljaju pjesmom. „Pjevana je brojalice slobodna od svih okvira tonaliteta: od tonskog roda (dur, mol), do zakonitosti vođenja melodijske linije i harmonijskih sklopova tonova na glavnim“ i/ili sporednim stupnjevima ljestvice. „Jednostavna melodija pjevane brojalice najčešće je izgrađena na intervalu male terce, silazno, koja je u prirodi dječjih glasnica te mu je gotovo prirodna“. Terca predstavlja razmak između tri tona, a dijelimo je na malu i veliku tercu. Velika terca se sastoji od dvije velike sekunde, dok se mala terca sastoji od jedne velike i jedne male sekunde. „Melodija je lišena zakonitosti tonaliteta, s time da ne sadrži polutonove koji su složeniji za izvođenje i slušnu percepciju, a djeci je privlačnija i zanimljivija“ (Jurišić i Sam Palmić, 2002). Poluton je glazbena najmanja razlika u visini između dva tona. Brojalice koje posjeduju melodiju djeca „pretvaraju u igre s pjevanjem, ukoliko su ih uglazbila“. Djeca ne upotrebljavaju uglazbljenu brojalicu kao govornu nego isključivo kao pjevanu brojalicu.

Primjer 13. „Iš, iš, ti si mali miš“

„Iš, iš, iš,

ti si mali miš,

a ja mica maca,

bjež u rupu miš“

Primjer 14. „Boc, boc, iglicama“

„Boc, boc iglicama,
ne diraj ga ručicama,
bode bode jež,
bit će suza bjež“

„Neke su brojalice, kao što je „Boc, boc iglicama“, s vremenom dobile melodiju te postale i pjesma. Brojalica „Boc, boc iglicama“ tako je, nakon što je dobila melodiju, postala i igra s pjevanjem“ (Slika 1.).

BOC, BOC IGLICAMA

Boc, boc i - gli - ca - ma, ne di - raj ga ru - či - ca - ma

bo - de, bo - de jež! Bjež' u ru - pu, bjež'!

Pjesma može završiti riječima „bjež' u rupu, bjež'“ ili bit' će suza, bjež'!“

Varijanta 1.: Djeca stoje u krugu i na 1. i 2. frazu bodu rukama oko sebe u metru; ritam treće fraze bodu naizmjenice rukama prema gore a ritam četvrte fraze prema dolje uz čučanj. Na „bjež'“ sakriju glavu među ruke (ili čučnu tek na zadnju pauzu). Ova je varijanta za najmlađu djecu bolja od druge varijante.

Varijanta 2.: Jedno dijete je u sredini a ostala djeca „bodu“ prema njemu u metru. Na kraju se razbježe a dijete koje je bilo u sredini ih lovi.

Slika 1. Notni zapis dječje igre s pjevanjem „Boc, boc iglicama“ (Kraljić, 2017)

„Određene brojalice se mogu naučiti pjevanjem jer se pjevanjem pamti tekst, melodija, a koristi se i pokret“.

Primjer 15. „Prste ima ruka svaka“

„Prste ima ruka svaka,
kad je stisneš to je šaka.
Bum, bum, bumbum, bum,
to je pjesma laka.
Igraju se ruke dvije,

tko će bolje, tko će prije.

Bum, bum, bumbum, bum,

to je pjesma laka“

Pjevane brojalice korištene su tradicionalno u dječjim igrama i obrazovanju. Primjenjuju se u rehabilitaciji s djecom kao novija metoda rehabilitacije čiji se utjecaj i primjena još istražuju. Glazbena terapija se, ipak, koristi stoljećima za liječenja psihičkih i različitih fizičkih stanja.

Zbog svoje jednostavnosti melodije i ritma pjevane brojalice su pogodne za primjenu u rehabilitaciji, posebno kod djece koja imaju problem s govorom, motorikom i kognitivnim poteškoćama. Pjevane brojalice mogu imati nekoliko terapijskih učinaka na djecu:

- Rima i ritmičko ponavljanje djeci pomažu u učenju riječi i fraza, poboljšavajući fonološku svijest i artikulaciju.
- Uz pjevanje brojalice i korištenje pokreta potiču se različite motoričke vještine, razvoj grube i fine motorike.
- Grupno pjevanje brojalice potiče komunikaciju, socijalnu interakciju i suradnju.
- Ritam i glazba zbog svog umirujućeg učinka pomažu djeci u regulaciji emocija i smanjenju stresa.

Pjevane brojalice mogu se primijeniti u različitim tipovima rehabilitacije kao što su, recimo, govorna i jezična terapija gdje se brojalice koriste za poboljšanje artikulacije, vokabulara i razumijevanja jezika (Hallam, 2010).

Primjeri pjevanih brojalice u rehabilitaciji:

Primjer 16. „Eci peci pec“

„Eci peci pec,

ti si mali zec.

A ja mala vjeverica,

eci peci pec“

Primjena: Korištenje pokreta ruku za imitiranje pokrete zeca i vjeverice, što poboljšava finu motoriku i koordinaciju.

Primjer 17. „En ten tini“

„En ten tini,
sava raka tini,
sava raka tika taka,
bija baja buf“

Primjena: Korištenje ritmičkog tapkanja ili pljeskanja uz pjevanje za poboljšanje ritmičkog osjećaja i grube motorike.

Istraživanja pokazuju da korištenje glazbene terapije, uključujući pjevane brojalice, može imati značajne pozitivne učinke na djecu s različitim rehabilitacijskim potrebama. Studije su pokazale poboljšanja u govoru, motoričkim vještinama, socijalnoj interakciji i emocionalnoj regulaciji kod djece koja su sudjelovala u glazbeno-terapijskim programima (Thaut, 2005).

Pjevane brojalice se koriste kao alat za razvoj i učenje različitih vještina kod djece. One pomažu u učenju brojeva, ritma, jezika i društvenih vještina u vrtićima i školama. Često se koriste u kombinaciji s igrama i tjelesnim aktivnostima što dodatno potiče motorički razvoj kod djece.

4. GLAZBA U PREDŠKOLSKOJ USTANOVI

Prema Šamanić (2011:4), „Glazba je umjetnost koja tonovima i zvukovima izražava umjetnikove misli i osjećaje. Glazba je jezik tj. način komuniciranja, koji u procesu odgoja i obrazovanja treba ozbiljno shvaćati“ (Šamanić, 2011:4). Svatko može imati „vlastitu definiciju glazbe“ koja predstavlja individualno „mjerilo važnosti“. „Ono što je poznato još od antičkih vremena jest činjenica da glazba ima izuzetno izraženo djelovanje na čovjeka i njegov život. Glazba čovjeka prati od prenatalnog doba, preko jaslica, vrtića, škole, posla te tako postaje djelom njegove svakodnevice“. „Iz tog razloga su upravo počeci slušanja glazbe u djece presudni za formiranje djetetovog glazbenog ukusa“. Glazba posjeduje komponente „u estetskom, odgojno-obrazovnom, socio-kulturološkom i svakom drugom kontekstu koji dotiče život pojedinca i društva“ (Šamanić, 2011:4). Djeca od najranije dobi svog života slušaju glazbu, odrastaju uz nju. Ona utječe na njihov razvoj zahvaljujući raznovrsnim aktivnostima koje se mogu ostvariti uz glazbu. Glazba je postala sastavni dio svakodnevice pojedinca i njegovog funkcioniranja u društvu, jer je glazba postala sveprisutna u predškolskom i školskom obrazovanju. Glazbena umjetnost omogućava cjelokupni razvoj pojedinca te utječe na njegov spoznajno-vrijednosni aspekt na način da promiče kulturu življenja i identitet pojedinca. Zahvaljujući estetskom i kritičkom razmišljanju koje pruža glazba, promiče se vrijednost cjeloživotnog učenja i stvaranja. Glazba ima pedagošku ulogu u životu pojedinca od najranije dobi na način da omogućava doživljaj sve ljepote glazbene umjetnosti te razvija estetski doživljaj i potencijal.

Prema Manasteriotti (1978:14), „Glazba je komponentna estetskog odgoja, a suština estetskog odgoja i obrazovanja glazbom sastoji se u tome:

1. da se kod djeteta pobudi i razvije osjećaj i smisao za lijepo u glazbi,
2. da se kod djeteta osposobi za zapažanje estetskih svojstava glazbe,
3. da glazba postane djetetu izbor njegovih estetskih doživljaja,
4. da se postave osnove glazbenog ukusa
5. da se razviju stvaralačke snage djeteta u smislu estetski oblikovanog izražavanja u tim područjima
6. da dijete usvoji elementarna znanja i vještine i ovlada određenim navikama estetskog karaktera“

Dijete posjeduje i iskazuje prirodni smisao za ritam kroz slobodnu igru. Za buđenje osjećaja djeteta za ritam ponekad je pjesma ili određena glazbena pratnja dovoljna. Glazba u djeci izaziva pozitivne emocije kao što su veselo raspoloženje, smjeh, dragost i sveukupno zadovoljstvo. Kroz glazbeni doživljaj djeca doživljavaju ritmičnost glazbe i razvijaju koordinaciju pokreta i estetski jačaju osjećaj izvođenja različitih pokreta i kretnji (Cetinić i Vidaković Samaržija, 2014).

„Glazba obogaćuje i oplemenjuje život u predškolskoj ustanovi što predstavlja dio njezina kulturna identiteta“ (Cetinić i Vidaković Samaržija, 2014). Kulturno gledano, pjevane brojalice prenose tradiciju i običaje te pomažu djeci da se identificiraju s lokalnom zajednicom i kulturnim naslijeđem. One su često povezane s određenim običajima i događanjima, poput proslava i festivala.

4.1. GLAZBENI RAZVOJ DJECE PREDŠKOLSKE DOBI

Glazbeni razvoj djece predškolske dobi ima važnu ulogu u njihovom općem razvoju i obrazovanju. U ovoj osjetljivoj fazi, djeca usvajaju osnovne glazbene vještine i razvijaju sposobnosti koje će oblikovati njihov kasniji interes za glazbu i sposobnosti glazbenog izražavanja. Glazba ima izniman utjecaj na kognitivni, socijalni i emocionalni razvoj, a predškolska dob je kritično razdoblje za početak ovog procesa.

Istraživanja pokazuju da izlaganje djece glazbi od rane dobi može potaknuti razvoj mozga, posebno u područjima koja su povezana s jezikom, pamćenjem i prostornom svijesti i ostalim neglazbenim kognitivnim sposobnostima. Djeca koja su izložena glazbi često razvijaju bolju koncentraciju, poboljšane sposobnosti slušanja i bolje razumijevanje složenih obrazaca. Rano sudjelovanje u glazbenim aktivnostima, poput pjevanja i ritmičkih igara, može ojačati sposobnost djece da prepoznaju i reproduciraju ritam, melodiju i ton, što su osnovne komponente glazbenog razvoja (Bilhartz, Bruhn i Olson, 2000).

Glazbene aktivnosti u grupi, kao što su zajedničko pjevanje ili sviranje jednostavnih instrumenata, potiču suradnju i komunikaciju među djecom. Kroz glazbene igre djeca uče kako dijeliti, slušati druge i raditi zajedno na postizanju zajedničkog cilja. Emocionalno, glazba može pomoći djeci da izraze svoje osjećaje i da se nose s emocionalnim izazovima. Pjevanje pjesmica s različitim emocionalnim tonovima, poput veselog ili tužnog, omogućava djeci da prepoznaju i razumiju različita emocionalna stanja.

Predškolska dob je razdoblje intenzivne mašte i kreativnosti, a glazba pruža savršeno sredstvo za izražavanje tih sposobnosti. Djeca vole improvizirati i stvarati vlastite pjesme ili ritmove, što im omogućava da razvijaju kreativno razmišljanje i sposobnost izražavanja kroz različite medije. Glazbene aktivnosti koje potiču slobodno istraživanje zvuka i pokreta, poput plesanja na glazbu ili sviranja na improviziranim instrumentima, pomažu djeci da razviju osjećaj za ritam i melodiju, ali i da izraze svoju individualnost.

Roditelji i odgojitelji igraju ključnu ulogu u poticanju glazbenog razvoja djece. Izlaganje djece različitim vrstama glazbe, poticanje na pjevanje, ples i sudjelovanje u glazbenim aktivnostima može značajno utjecati na njihov glazbeni razvoj. Važno je da okruženje u kojem dijete raste bude bogato zvukovima i da mu se pruži prilika da istražuje glazbu na način koji mu je ugodan i prirodan. Glazbeni razvoj djece predškolske dobi neophodan je za cjelokupni razvoj djeteta. Kroz glazbene aktivnosti djeca razvijaju ne samo glazbene sposobnosti, već i vještine koje će im biti korisne u drugim aspektima života, poput socijalne interakcije, emocionalnog izražavanja i kreativnog mišljenja. Zato je važno da djeca već u ranoj dobi imaju pristup glazbenim iskustvima koja će im pomoći u njihovom razvoju i oblikovati njihovu budućnost.

Prema Nikolić (2018), područja u kojima su glazbeno obrazovana djeca pokazala dokazano bolje rezultate od onih glazbeno neobrazovanih obuhvaćaju:

- Pamćenje proze
- Pamćenje riječi
- Vještina čitanja
- Bolji riječnik
- Uzastopnom ponavljanju verbalnih informacija
- Otkrivanje pogrešaka u visini tona jezika koji se govori
- Dekodiranje emocija koje se prenose prozodijom u govoru
- Testovi kratkoročnog pamćenja
- Radno pamćenje
- Vizualno pamćenje
- Jednostavni zadaci brzine reakcije
- Vizualno-motorička integracija
- Taktilna preciznost
- Selektivna pažnja

- Specijalne sposobnosti
- Matematičke sposobnosti
- Druge neverbalne sposobnosti
- 10-15 bodova razlike na testovima inteligencije (Schellenberg, 2011; Schellenberg i Mankarious, 2012)

„Glazbenim aktivnostima postiže se neprocjenjivo ozračje u dječjem vrtiću a ujedno se pozitivno utječe na cjelovit razvoj svakoga djeteta“ (Čudina-Obradović, 1990). Pod cjelokupni razvoj smatramo utjecaj glazbe na estetski i umjetnički aspekt odgoja, „afektivni, socijalni, kognitivni i psihomotorički razvoj djeteta“. Kroz glazbeni odgoj dijete stječe sposobnost shvaćanja, pamćenje melodije, shvaćanja tonaliteta, utvrđivanje intervala, percepcije ritma, apsolutnog sluha i uočavanje estetskog značaja glazbe. Prema Čudina-Obradović (1990), „možemo govoriti o devet faza razvoja glazbenih sposobnosti“, a to su:

- „faza slušanja (0-6 mjeseci)“;
- „faza motoričke reakcije na glazbu (6-9 mjeseci)“;
- „faza prve glazbene reakcije (9-18 mjeseci)“;
- „faza prave glazbene reakcije (18 mjeseci – 3 godine)“;
- „faza imaginativne pjesme (3-4 godine)“;
- „faza razvoja ritma (5-6 godina)“;
- „faza stabilizacije glazbenih sposobnosti (6-9 godina)“;
- „faza estetskog procjenjivanja (11 godina)“ i
- „glazbena zrelost (17 godina)“.

Najranije djetinjstvo u poticajnoj socijalnoj sredini ima „vrlo snažan utjecaj na izgradnju glazbeno kritičkih načela pojedinca“ (Čudina-Obradović, 1990) te njegova bavljenja glazbom. Isto navodi i Manasteriotti (1978) koja ističe, ako dijete ne živi u sredini u kojoj je u doticaju s bilo kojim oblikom umjetnosti, ono će se sporije razvijati nego dijete koje je bilo u doticaju s umjetnošću. Mlađa djeca posjeduju plasticitet mozga koji im daje sposobnosti bržeg pamćenja i reagiranja na širok raspon zvuka. „Hrvatska glazbena pedagoginja Višnja Manasteriotti, glazbeni odgoj povezuje s razvojem senzornih sposobnosti, prvenstveno slušnih sposobnosti“. Promatrajući ih kroz proces djetetovih glazbenih aktivnosti opaža elementarne sposobnosti slušanja glazbenih tonova:

- vještina zapažanja razlike u visini tona

- vještina zapažanja razlike u jakosti tonova
- zapažanje razlike u ritmu glazbe
- zapažanje razlike u trajanju tona
- vještina pamćenja raznih tonova i njihovih boja tonova

„Djeca i odgojitelji u predškolskim ustanovama dio su društva i kulture u okviru koje međusobno djeluju jedni na druge te na taj način stvaraju kulturu odgojne ustanove. Glazbenim aktivnostima postiže se neprocjenjivo ozračje u dječjem vrtiću, a ujedno se pozitivno utječe na cjelovit razvoj svakog djeteta. Umjetničkim sadržajima odgojitelj prenosi svoja glazbena znanja i vještine u radu s djecom i time obogaćuje kulturu predškolske ustanove. U glazbene aktivnosti svrstavamo pjevanje, glazbene igre, pokret uz pjevanje i uz glazbene igre, brojalice te slušanje glazbe“ (Miočić, 2012:80-81). Prema Denac (2022), „Glazbene aktivnosti su slušanje glazbe, izvođenje glazbe (pjevanjem i sviranjem) te stvaranje glazbenih sadržaja, a naglašava kako je moguće navedenim glazbenim aktivnostima utjecati, osim na glazbeni, i na opći, estetski, moralni, tjelesni i djetetov intelektualni razvoj“.

4.2. ULOGA ODGOJITELJA U GLAZBENIM AKTIVNOSTIMA

Odgojitelj igra ključnu ulogu u djetetovom životu, posebno kada je riječ o glazbi. Iako se djetetov prvi kontakt s glazbom često događa kod kuće, to nije uvijek slučaj, pa je zadatak odgojitelja uvesti djecu u svijet glazbe i glazbenih aktivnosti. U tim aktivnostima odgojitelj primjenjuje svoje znanje o kognitivnom razvoju, prilagođavajući aktivnosti prema dobi i sposobnostima djece u skupini. Prilagodba sadržaja pomaže u poticanju i razvoju djetetovih glazbenih vještina. Odgojitelj pristupa svakom djetetu individualno, pokušavajući im približiti glazbu i potaknuti interes za umjetničke aktivnosti koje će dalje razvijati njihove vještine. Uključivanje odgojitelja u glazbene aktivnosti ključno je, jer njegova motivacija i način izlaganja direktno utječu na djetetov interes za glazbu. Ako je odgojitelj nemotiviran, dijete će također biti manje zainteresirano, što može stvoriti neugodno prvo iskustvo s glazbom. Kroz obrazovanje, odgojitelji stječu kompetencije koje su im potrebne za kvalitetno provođenje ovih aktivnosti. Odgojitelj može organizirati planirane i spontane susrete s glazbom, omogućiti djeci slušanje glazbe dok se igraju ili tijekom kreativnih aktivnosti kako bi potaknuo njihovu maštu. Prije spavanja, djeca mogu slušati kratke glazbene priče ili

uspavanke. U dječjoj sobi, odgojitelj stvara glazbeni kutak s Orffovim instrumentarijem, koji je uvijek dostupan djeci kako bi mogla slobodno istraživati i upoznavati različite instrumente.

Glazbene aktivnosti, osim na sami razvoj glazbenih vještina utječu i na motorički razvoj, razvoj apstraktnog mišljenja, osjećaja za lijepo, ritma i pokreta, i razvitku socijalnih vještina u djeteta. Sudjelovanjem djece na priredbama i koncertima, uz upoznavanje različitih vrsta glazbe, stvorila bi se i prilika da djeca upoznaju i razne instrumente. Uvođenje glazbenih aktivnosti unutar mješovite vrtićke skupine donosi blagodati i mlađoj i starijoj djeci jer starija djeca često razvijaju osjećaj empatije pomažući mlađoj djeci u aktivnostima, a mlađa djeca na taj način pronalaze uzore u starijoj djeci i prije napreduju vođeni takvim primjerom. Važno je da odgojitelj bude djetetu vodilja u promicanju glazbene improvizacije i da ga podržava u tome. Na takav način dijete dobiva osjećaj samostalnosti i glazbenog ukusa (Habuš Rončević, 2014).

5. UTJECAJ BROJALICA NA RAZVOJ DJECE PREDŠKOLSKE DOBI

Djetetov govor kod predškolskog uzrasta „razvija se postupno, dijete uči izravno i neizravno“, obzervirajući svoju okolinu. Vještina verbalnog izražavanja „razvija se raznim govornim oblicima, sadržajima i sredstvima“. Kroz pedagoški rad unutar dječjeg vrtića stručni tim i odgojitelji koriste razne metode rada koje primjenom, pozitivno utječu na razvitak djetetovog govora, ali i na proširenje jezičnog vokabulara. Primjenom praktičnih vještina i znanja te prikladnih metodičkih postupaka, odgojitelji potiču spontani razvoj govora, uče djecu strpljenju i potiču dijete na razmišljanje i zaključivanje. Neki postupci koji potiču spontani razvoj govora kod djeteta te učenje slušanja drugih su pričanje priča, improvizacije s lutkama, dramske aktivnosti i glazbene aktivnosti u koje je ubrojena i obrada brojalica (Peteh, 1998). Zato su osnovni zadaci odgojitelja prema Čudina-Obradović (1990) na početku sljedeći:

- zvukovno i glazbeno obogatiti ambijent (još od jasličke dobi),
- uključiti dijete u zvukovne igre, glazbene aktivnosti,
- promatrati dječju pažnju, reakcije i aktivnost tijekom zvukovno-glazbenog obogaćivanja,
- identificirati djecu koja imaju posebno izražene emocionalne reakcije ili kvalitetu glazbene aktivnosti, kao i osigurati dodatne glazbene aktivnosti za tu djecu,
- upoznavati roditelje „glazbeno talentirane djece“ s karakteristikama dječjeg glazbenog razvoja i s važnošću njihove uloge u daljnjem razvijanju njihovog talenta,
- razraditi razvojni plan djeteta u zajednici s roditeljima i stručnim timom (Čudina-Obradović, 1990).

Brojalice značajno doprinose razvoju pamćenja jer dijete mora zapamtiti njihov tekst, a brzina kojom će to učiniti ovisi o njegovoj dobi. Kroz brojalice dijete također usvaja nove informacije, učeći o različitim temama kao što su boje, brojevi, događaji i novi pojmovi. Kako dijete stječe nove spoznaje, potiče se i razvoj mišljenja. Tijekom usvajanja sadržaja brojalice, dijete razvija misaone procese povezane s naučenim pojmovima, riječima i događajima, što pomaže u oblikovanju njegovog shvaćanja svijeta i okoline.

„Kod mnoge djece, upravo je brojlica snažan poticaj kreativnosti jer djeca brojalice mogu stvarati i sama. Pa tako u suradnji s odgojiteljima, djeca stvaraju nove tekstove, obogaćuju se stari poznati sadržaji, stvaraju se tekstovi bogati humorom i slično. U izmišljanju brojlica, poticaj može biti neposredna stvarnost, okolina, slike, aplikacije, slikovnice, instrumenti, pjesme i slično. Okruženje u kojem se dijete nalazi u svakom trenutku može kod djece poticati kreativnost i u svakom trenutku djeca mogu smisliti nove brojalice“ (Peteh, 2007).

„Brojalice su značajne za verbalnu komunikaciju i razvitak govora. Osim toga, potiču na govornu aktivnost, oslobađaju dječji govor, motiviraju djecu da njihov govor bude slobodan i tečan, a rječnik bogat. One pridonose pravilnom izgovoru pojedinih glasova, smanjuju govorne smetnje te razvijaju i izgrađuju dikciju, intonaciju i naglasak. Brojalice obogaćuju dječju spoznaju te motiviraju djecu ne kreativne govorne igre prema vlastitom interesu. Također, razvijaju ritam i pokret koji se mogu izraziti na različite načine“ (Peteh, 1998:13-20).

„Brojalice su tako izraz dječjeg ritma i vrlo su dobra vježba za još nedovoljno oblikovan govorni aparat, a njihova laka percepcija i memoriranje pridonose učinkovitosti u razvoju djetetova govora“ (Šmit, 2001).

5.1. PRIMJENA BROJALICE KROZ AKTIVNOSTI I IGRU U DJEČJEM VRTIĆU

Brojalice su sastavni dio dječjih aktivnosti, igri i edukacija u vrtićima. Njihova jednostavnost, ritmičnost i melodija čine ih idealnim alatom za poticanje razvoja jezika, socijalnih vještina i motoričkih sposobnosti kod djece. „Brojalica se u vrtiću prvenstveno obrađuje u metru jer se djeca prirodno razigravaju u metru“ (Gospodnetić, 2015). „Glazbeni metar je sustav organizacije tonskih trajanja. To je tok izmjene naglašenih i nenaglašenih tonova“. Može biti dvodjelan, trodjelan, četverodjelan... do dvanaestodjelan. „Metar se može izvoditi na mnoštvo načina: pljeskanjem, pucketanjem prstima, udaraljka, u paru s drugim djetetom, lupanjem nogama o pod i slično. Brojalice se u radu s djecom recitiraju, crtaju, pjevaju i modeliraju. Djeci se brojalice mogu ponuditi na razne načine ovisno o sadržaju, namjeni i prostoru gdje se nalazimo“ (Peteh, 2007). Brojalice se najčešće nalaze u funkciji igre. Koriste se pri određivanju koje dijete će započeti prvo igru ili da bi se tok igre ispravno

odvijao. „Autorica Peteh (2007) u knjizi „Zlatno doba brojalice“ navodi načine korištenja brojalice u igri“, a ovdje prikazujemo dva primjera. Kroz igru skrivanja, odgojitelj prikazuje lutku ili model mace držeći ga u ruci te se obraća djeci: „Mačić želi igrati skrivača. On će se sakriti, a mi ćemo ga tražiti. Zamolio me da mu pomognem pronaći mjesto za skrivanje, a vas je zamolio da ne gledate gdje će se sakriti. Vi ćete gledati kroz prozor dok se mačić skriva i recitira brojalicu. Kad mačić završi s brojalicom, okrenut ćete se i krenuti ga tražiti“ (Peteh, 2007).

Primjer 18. „Macane, tacane“

„Macane tacane,
evo tebi slanine,
drage gozbice,
masne brkove.
Macane tacane
dobar tek!“

Drugi primjer predstavlja popularnu dječju igru pod nazivom „Čarobnjak“. „U ovoj igri, razbrojavanjem se određuje tko će biti čarobnjak koji lovi ostalu djecu“. Posebnost igre je u tome što se djeca, zajedno s čarobnjakom, kreću na različite načine (npr. četveronoške, poskakivanjem, skokom poput žabe ili zeca, hodanjem u čučnju itd.). Kada čarobnjak ulovi dijete, on ga „začara“, što znači „da se ulovljeno dijete više ne može pomaknuti“. Igra završava kad čarobnjak „začara“ posljednje dijete, nakon čega se „brojalicom bira novi čarobnjak i igra počinje ispočetka“.

Odgojitelji koriste brojalicu u radu unutar vrtićke skupine vrlo često. Učeci ih o novoj brojlici, odgojitelj je izgovara prvi, zatim se djeca polagano uključuju onda kada već dovoljno upamte tekst. Odgojitelji ponekad nesvjesno griješe tijekom izbrojavanja brojalice, kada dotaknu dijete po glavi kako su viši od djeteta, pa djeca ostaju zbunjena i imitiraju takvo izbrojavanje napinjući se na prste misleći da je pravilo igre da odgojiteljica mora svakog dotaknuti po glavi. Herljević (2002) u knjizi „Govor, ritam, pokret“ govori o primjerima „brojalica za raspodjelu uloga u pokretnim igrama (igre lovice, igre skrivača, igre na

ispadanje i igre odabiranja)“. „Ovo također može pomoći odgojiteljima u raspodjeli uloga jer za svaku igru imaju primjer brojalice“.

Primjer 19. „Igre lovice“ – „Igre skrivača“

„Aja, aja, aja, „Vrti se vrti

Maja kuha jaja. jedan vrtuljak,

Meni jedno, a u vrtuljku

tebi dva, jedan patuljak.

tebi tri, Patuljak broji:

loviš ti!“ jedan, dva, tri

i onda kaže:

Sad žmiriš ti!“

Primjer 20. „Igra na ispadanje“ – „Igre odabiranja“

„Vozila se barka „Voda kaplje

prepuna dječaka, kap po kap,

vozila se barka Bambi ide

cijeli bijeli dan. tap, tap, tap.

Da ne pukne barka Zvono zvoni

prepuna dječaka, bim, bam, bom.

da ne pukne barka Bambi, evo ti

skoči (ime) van!“ bombon!“

Brojalice imaju iznimno važnu ulogu u vrtićkim dječjim igrama. Zabavne su djeci zbog svojeg ritmičkog i melodijskog elementa u kojem djeca uživaju te potiču društvenu

interakciju, grupne aktivnosti i suradnju među djecom. Igre uz brojalice su multisenzorične te potiču razvoj jezične, motoričke i kognitivne sposobnosti kod djece.

U vrtiću imamo nekolicinu vrtićkih igra koje su vrlo popularne i poznate svima :

Primjer 21. „En Ten Tini“

„En ten tini,
sava raka tini,
sava raka tika taka,
bija baja buf“

U ovoj brojalici " En Ten Tini" djeca stoje u krug, unutar njega odabire se jedno dijete koje izgovara brojalicu i prstom pokazuje pojedinačno na svakog člana u krugu redom. Dijete na koje je pao završni slog brojalice ("buf"), izlazi iz kruga. Kroz izgovaranje brojalice djeca razvijaju koordinaciju pokreta dok se kreću u krugu.

Utjecaj brojalice vidljiv je u razvoju govora jer djetetu pomaže u učenju novih riječi i fraza. Socijalni aspekt brojalice je njezin utjecaj na djecu kroz socijalizaciju, suradnju i komunikaciju unutar skupine.

Primjer 22. „Eci Peci Pec“

„Eci peci pec,
ti si mali zec.
A ja mala vjeverica,
eci peci pec“

Opis Igre: Djeca sjede u krugu, a jedno dijete izgovara brojalicu i pokazuje na svakog člana kruga. Dijete na kojeg padne završni slog („pec“) izlazi iz kruga ili postaje „to“.

Djeca uče nove riječi i poboljšavaju artikulaciju, time razvijaju jezične vještine. Unutar igre potiče se interakcija i timski duh. Uključivanjem pokreta poput pokazivanja prstom i pljeskanja razvija se motorika.

Primjer 23. „Jedan, Dva, Tri“

„Jedan, dva, tri,

čarobnjak si ti.

Ako brojku pogodiš,

čaroliju osvojiš“

Opis Igre: Djeca stoje u krugu, a jedno dijete izgovara brojalicu i na kraju odabire dijete koje će postati „čarobnjak“. Čarobnjak zatim smišlja jednostavan zadatak ili igru za ostalu djecu.

Učenjem brojeva kroz igru i osmišljavanjem zadataka jača se matematička vještina i kreativnost, potiče se timski rad i zajednička igra.

Primjer 24. „Zeko i Vjeverica“

„Zeko i vjeverica,

igrali se skupa,

zeko skoči, vjeverica bježi,

a djeca se smiju“

Opis Igre: djeca se podijele u parove, jedno dijete je zeko, a drugo vjeverica. Na zadnji stih brojalice („a djeca se smiju“), zeko pokušava uhvatiti vjevericu koja bježi.

Razvojne prednosti ove brojalice su utjecaj na motoriku, socijalnu vještinu, didaktiku, razvoj jezika, kognicije i motorike. Trčanje i hvatanje razvijaju koordinaciju i agilnost, a praćenjem pravila djeca uče surađivati i slijediti pravila igre. Ritmičko ponavljanje pomaže u učenju novih riječi. Igre s brojalicama pružaju brojne didaktičke prednosti, uključujući razvoj jezika. Pomažu u učenju novih riječi i fraza, poboljšavaju artikulaciju i fonološku svijest. Utjecaj na kognitivni razvoj obuhvaća poboljšano pamćenje, pažnju i logičko razmišljanje. Brojalice potiču suradnju, dijeljenje i timski rad među djecom. Korištenje pokreta uz pjevanje brojalice poboljšava koordinaciju, ravnotežu i finu motoriku.

6. PROJEKT – AKTIVNOSTI UZ BROJALICU U VRTIĆU „CICIBAN“

6.1. METODOLOGIJA

6.1.1. SUDIONICI U PROJEKTU

U provođenju projekta sudjelovala su djeca mješovite starije skupine od četiri do šest godina, dječjeg vrtića "Sunce" u Zadru, područni objekt "Ciciban" u suradnji s odgojiteljicom Lucijom Stipčević.

6.1.2. CILJ PROJEKTA

Cilj istraživanja je prikazati važnost brojalice za dječji razvoj govora, tjelesni razvoj, spoznajni razvoj, socio-emocionalni razvoj, razvoj slušne percepcije te razvoj dječje kreativnosti i aktivan doživljaj glazbe kroz različite načine obrade brojalice.

6.1.3. METODA

Ovaj rad se temelji na provedbi aktivnosti koje uključuju promatranje djece u trajanju od mjesec dana, izjave tijekom aktivnosti te socijalne interakcije s djecom u skupini i s odgojiteljicom.

Rad djece na projektu predstavlja jedan od oblika prirodnog, integriranog učenja djece te je ono ujedno i samostalan rad djece koji neizravno potiče odgojitelj. Djeca prema vlastitim interesima biraju načine istraživanja na određenu temu i sama osmišljavaju aktivnosti. Odgojitelj djecu treba ponajprije dobro razumjeti, poznavati interese i potrebe svakog djeteta kako bi im omogućio primjerenu i pravodobnu podršku te time poticao prirodni tijek razvoja njihovih aktivnosti kao i projekta u cijelosti te prikupljanje određenih materijala kojima će djeca osmisliti aktivnosti.

6.1.4. OČEKIVANI ISHODI

Očekivani ishodi projekta su:

- djetetovo prepoznavanje ritma u svakodnevnom životu
- djetetovo prepoznavanje brojalice
- razvijanje ljubavi prema glazbi
- razvijanje različitih načina izražavanja
- širenje vokabulara kroz pjevne brojalice
- razvijanje osjećaja za sluh, ritam i tempo
- razvijanje osjećaja za kreativnost, osjećaja pokreta
- slikanje na papiru na temelju slušne percepcije
- razvijanje pozitivnih emocija, dobrog raspoloženja i pozitivne samopercepcije
- poticanje dinamike skupine i suradnje među djecom
- poticanje socijalne otpornosti (čekanje na red, prihvaćanje poraza i uvažavanje pobjednika)

6.2. POTICAJ ZA TEMU

Brojalica je vrsta umjetničko-književnog teksta, oblik dječjeg stvaralaštva, igra riječima i kratka pjesmica. Lako se pamti i ima ritam. Ona omogućava različite aspekte razvoja u radu s predškolskom djecom, posebno doprinoseći razvoju govora, kognitivnih sposobnosti, govorne kreativnosti te motoričkih i ritmičkih vještina. Uključivanjem djece u aktivnosti koje se temelje na brojalicama omogućuje smišljanje šaljivih riječi, novih pokreta te kvalitetan razvoj glazbenih sposobnosti koje utječu na cjelokupan razvoj djeteta. Glazbene igre s brojalicama i pjevane brojalice su nedovoljno zastupljene u predškolskim ustanovama. Treba ih što više koristiti u odgojno-obrazovnom procesu s djecom jer one predstavljaju zabavan i primjeren način na koji djeca mogu naučiti nove stvari, razvijati sluh i sudjelovati u svakodnevnim aktivnostima kroz ritam i igru. Da bi to bilo ostvarivo, odgojitelji trebaju biti svjesni svoje uloge i predložiti događaje i aktivnosti s brojalicama, uzimajući u obzir mogućnosti i interese djece.

6.3. PLAN PROJEKTA

Projekt smo započeli tijekom mjeseca siječnja 2024. godine i trajao je do veljače iste godine. Za vrijeme jutarnjeg okupljanja u centru opuštanja započeli smo aktivnost sa brojalicom „Iš, iš, ti si mali miš“. Djeca su sa zanimanjem odslušala pjevanu brojalicu. Upitali smo ih koje sve brojalice znaju te su počeli nabrajati različite brojalice koje su naučili proteklih godina. Djecu smo upoznali s raznim vrstama brojalica od koji je najveći interes bio za pjevanim brojalicama. Za vrijeme trajanja projekta svaki tjedan učili smo novu brojalicu koju su djeca koristila u svrhu igre, bilo na dvorištu vrtića ili u sobi dnevnog boravka.

Zajedno smo u sobi dnevnog boravka oformili dramski kutić sa paravanom za dramatizaciju. Centre u sobi dnevnog boravka obogatili smo s različitim prirodnim i neoblikovanim materijalima. U likovnom centru djeca su izrađivala šuškalice, koje smo kasnije koristili u glazbenom centru. Djeca su odlučila izraditi lutke mačke i miša. Materijal potreban za izradu istih su donijeli od kuće te smo sljedeće dane provodili aktivnosti izrade lutaka. Tijekom izrade lutaka, djeca su došla na ideju osmišljavanja dramatizacije te predložila igrokaz koji će sami osmisliti. U tjelesnim aktivnostima djeca su predložila da se pjevana brojalica koju smo naučili uvede u pokretnu igru uz ritam. Aktivnosti smo završili u likovnom centru gdje su djeca uz pomoć papira i drvenih bojica nacrtala svoje dojmове tijekom provedenih aktivnosti.

6.4. PROVOĐENJE PROJEKTA

Projekt smo proveli u nekoliko etapa. U siječnju 2024. godine započeli smo s pjevanom brojalicom " Iš, iš, ti si mali miš ", koju su djeca s veseljem poslušala. Nekolicina djece javila se kako im je već ta brojalica poznata te smo ih upitali znaju li još koju brojalicu.

Slika 2. Prikaz notnog zapisa brojalice "Iš, iš, ti si mali miš"

Nakon otpjevane brojalice "Iš, iš, ti si mali miš" razgovarali smo s djecom o vrstama brojalice te o tome koje brojalice znaju od prije. Nakon razgovora primijetili smo njihovo veliko znanje o istima, što se može vidjeti u njihovim izjavama:

Antea: „Mene je moja baka naučila brojalicu "Eci, peci, pec".“

Luka: „Brojalice nam pomažu da brojimo u igri.“

Sara: „Kada se ne možemo dogovoriti tko će biti prvi, koristimo brojalice.“

Cvita: „Ima jako puno smiješnih brojalice.“

Djeca su rekla kako često koriste brojalice u igri, ako se u nogometu ne mogu dogovoriti koja ekipa će imati prva loptu koriste brojalice. Djevojčice su spomenule da na dvorištu vrtića znaju koristiti brojalice u kojima sjede u krugu i uvijek netko lovi.

Šimun: „Ja volim kada uz brojalicu mogu lupati nogama u pod.“

Ana: „Ne moramo samo lupati nogama već možemo koristiti i šuškalice.“

Nakon razgovora zajedno smo ponovili brojalicu koju su već neka djeca znala, a ostali su učili uz nas i pjevušili ju. Kada su sva djeca naučila brojalicu, predložili smo im da stanemo u krug i otpjevamo ju. Jedno dijete je predložilo da bi mogli pljeskati s rukama i lupati nogama uz brojalicu. Cilj ove aktivnosti bio je razvijanje osjećaja za dinamiku, ritam, tempo i sluh.

Slika 3. Brojalica u pokretu

Slika 4. Brojalica u pokretu

Nakon otpjevane brojalice upitali smo ih kako bi mogli dalje nastaviti aktivnost na temu brojalice, djeca su predložila nekoliko ideja:

Ana: „Teto, ja bih napravila šuškalice za brojalicu.“

Maro: „Ja bih se igrao uz brojalicu.“

Cvita: „Ja bi glumila brojalicu, da budemo mačka i miš.“

Djeca su sama osmislila igrokaz koji je povezan s našom brojalicom. U likovnom centru djeca su izrađivala lutke mačke i miša koje su koristila u dramatizaciji. Djeci se odmah svidjela ideja te su sami počeli donositi potrebni materijal. Upitali smo ih što bi htjeli raditi te su se vrlo brzo podijelili u grupe, jedna grupa osmislila je gdje i kako bi mogao izgledati paravan za dramatizaciju, druga grupa izrađivala je lutke mačke i miša, treća grupa je osmišljavala igrokaz na temu mačke i miša. Uz sve aktivnosti djeci smo pomagali ukoliko im je pomoć bila potrebna. Djeca su u narednih nekoliko dana nosila potrebni materijal za izradu lutki, čarape, dugmad, vunu, karton...

Slika 5. Prilaz izrade lutki za igrokaz

Slika 6. Prikaz izrade lutki za igrokaz

Kada su lutke bile gotove postavili smo paravan za dramatizaciju. Dječaci su složili stolice kako bi mogli gledati predstavu koju su djevojčice pripremile. Djevojčice su prve započele glumu s izrađenim lutkama. Imale se pripovjedača koji je pozdravio publiku i započeo s uvodom.

BJEŽI MIŠ OD MACE

Pripovjedač: „Jednog dana u dvorištu živjele su tri mace. Jako su voljele loviti plijen, a jedna od njih voljela je odmarati kući. Jednog dana dvije mace su lovile mišiće.“

Maca Mara: „Neda mi se ići svaki dan loviti miševe.“

Maca Ena: „Ja bih lovila svakog dana miševe.“

Maca Mara: „Ajde, ovaj put ću te poslušati, ići ćemo loviti mišiće, a sutra malo odmora.“

Pripovjedač: „I tako su krenule prema ulici Ražanac, kad iz jednog grma iskoči mišić i počne bježati od njih.“

Maca Mara: „Ajmo ga probati uhvatiti.“

Maca Ena: „I pojesti, naravno.“

Pripovjedač: „Tako su mace počele loviti malog mišića i na kraju su ga ulovile. Mišić kojeg su ulovile obratio im se.“

Miš Miško: „Molim vas, nemojte me pojesti! Ja tražim hranu za svoju obitelj.“

Maca Ena: „Dobro, nećemo te ovaj put pojesti, nastavi tražiti hranu za svoju obitelj.“

Pripovjedač: „Tako su dvije mace krenule svojoj kući bez plijena.“

Igrokaz su osmislile djevojčica Ena (5,5 godina), djevojčica Mara (6 godina) i djevojčica Eva (6 godina).

Slika 7. Prikaz dječjeg igrokaza „Bježi miš od mace“

Djeca su preko vikenda prikupila prirodne materijale za izradu šuškalica, od materijala donijeli su: kamenčiće, grah, kukuruz, kavu, plastična jaja, kartonske tuljke, kartonske čaše...

Slika 8. Prikaz izrade šuškalica

Slika 9. Prikaz izrađene šuškalice

Uz pjevanje brojalice koristili smo izrađene šuškalice za ritam.

Slika 10. Prikaz brojalice uz ritam šuškalica

Nakon otpjevanje brojalice uz paralelnu pratnju šuškalica djeca su nastavila pjevanje s pokretnom igrom „Iš, iš, ti si mali miš“. Djeca stoje u krugu i drže se za ruke, u sredini kruga nalazi se dijete koje je glumi mačku. Kada djeca izgovore rečenicu „bježi u rupu miš...“, razbježe se po hodniku vrtića, dok dijete koje glumi mačku ne ulovi nekoga od druge djece. Igra se nastavlja tako da dijete koje je ulovila mačka, glumi istu i nastavlja lov.

Slika 11. Prikaz pokretne igre

Nakon završene pokretne igre i svih aktivnosti koje smo proveli razgovarali smo o aktivnostima koje su im se svidjele i što bi voljeli ponoviti.

Ena: „Meni se svidjelo što smo glumile za svoje prijatelje.“

Luka: „Ja sam uživao kad sam bio mačka i lovio sam svoje prijatelje, jer najviše volim trčati.“

Mara: „Volim pjevanje brojalice uz šuškalice koje smo mi napravili.“

Šimun: „Ja bi sutra opet to sve radio.“

Po završetku razgovora djeca su prenijela svoje doživljaje kroz likovne aktivnosti.

Slika 12. Prikaz Cvitinog crteža (5 godina)

Slika 13. Prikaz Eninog crteža (6 godina)

Slika 14. Prikaz Petrinog crteža (5 godina)

Glavni motivi na dječjim crtežima su bile mačke i miševi.

6.5. DJEČJE AKTIVNOSTI

1. Istraživačko spoznajne aktivnosti:
 - Razgovor na temu brojalice i o vrsti brojalice
 - Vježbanje komunikacijskih vještina, prepričavanje brojalice, postavljanje pitanja
2. Aktivnosti izražavanja i stvaranja:
 - Igrokaz na temu brojalice
 - Likovno izražavanje, crtanje drvenim bojicama
 - Izrada šuškalica od raznih materijala
3. Glazbeno izražavanje:
 - Pjevanje brojalice „Iš, iš, ti si mali miš“
 - Pjevanje brojalice uz paralelnu pratnju šuškalicama

4. Aktivnosti vezane uz pokret:

- Pljeskanje rukam i lupkanje nogama tijekom izvedbe brojalice „Iš, iš, ti si mali miš“
- Pokretna igra tijekom izvedbe brojalice „Iš, iš, ti si mali miš“

6.6. VREDNOVANJE

Na samom kraju projekta možemo zaključiti kako su ostvareni ciljevi postavljeni na samom početku rada na projektu. Djeca su se upoznala s brojalicom, s naglaskom na pjevane brojalice koje su dio dječje kulture širom svijeta, poznate po jednostavnosti, ritmičnosti i melodiji i samim time su popularne među djecom.

Djeca su imala veliku ulogu u organiziranju, planiranju i provođenju aktivnosti, dok je odgojiteljica imala ulogu stvaranja pozitivnog ozračja u vrtiću, osmišljavanja prostornog uređenja, osmišljavanja aktivnosti i iskustava te prikupljanja materijala. Odgojiteljica je neprestano podržavala ideje i interese djece, omogućavala prilike za aktivno istraživanje te pomagala u realizaciji aktivnosti.

Djeca su pokazala visoku razinu motivacije i aktivno su sudjelovala u svakoj aktivnosti.

Djeca su samostalno birala područja u kojima su dobra te, na osnovu toga, usmjeravala su se na pojedine aktivnosti. Slušanjem priče, djeci je potaknuta mašta za samoinicijativno izmišljenje priča i igrokaza. Zajedno su izrađivala rekvizite za dramatizaciju te pjevanu brojalicu. Kroz zajednička druženja razvijala se socijalna kompetencija, osjećaj pripadnosti te osjećaj prijateljstva.

Brojalice djeci mogu biti uvijek zabavna aktivnost zbog njihove šaljivosti, jednostavnosti i izražene ritmičnosti, ali je potrebna suradnja odgojitelja s djecom u osmišljavanju aktivnosti na način da djeca osmisle što žele raditi. Da bi se to ostvarilo svaki odgojitelj treba dobro poznavati djecu, njegove mogućnosti i interese, kako bi poticao prirodni tijek razvoja njihovih aktivnosti.

6.7. ANALIZA DJEČJIH CRTEŽA

Motivi zastupljeni na dječjim crtežima su dvije mačke i miš u prirodi koji se javljaju kao glavni likovi u igrokazu koji su osmislile djevojčice. Na crtežima možemo primjetiti razliku u veličini mačke i miša, te tople boje koje su korištene u crtanju s drvenim bojicama. Osim likova koji se pojavljuju u igrokazu, djeca crtaju i druge životinje kao što su leptiri i pčelice u prirodi. Na jednom od ponuđenih crteža djevojčica prikazuje miša kako izlazi iz grma. Na svim crtežima mačke i miševi izgledaju radosno. Nakon završetka likovnih aktivnosti, djeca su postavljala pitanja i međusobno su komentirala nacrtano:

Petra: „Ja sam nacrtala mačke i miša kao da su prijatelji, jer ga mačke nisu htjele pojesti.“

Ena: „Moje mačke su dvije prijateljice koje žive u istoj kući.“

Cvita: „Ja sam nacrtala miša kako izlazi iz grma, a mačke ga gledaju i žele ga uhvatiti.“

Djeca su u svim crtežima nacrtala mačke i miša sa četiri noge, repom i brkovima. Mačke na obrazima imaju roze krugove koje prikazuju nježnost mački. Proporcije tijela životinja prikazane su pravilno, boje koje su korištene za crtanje mačke može se vidjeti i u realnoj prirodi. Jedno dijete nacrtalo je mačku i miša bez trupa, samo glave od istih životinja te je kasnije dodalo uši, oči i rep, dok su druga djeca crtala životinje sa cijelim tijelom naglašavajući brkove, rep i oči crnom bojom.

6.8. REZULTATI SUSTAVNOG PROMATRANJA

Sustavno promatranje djece tijekom mjesec dana uključivalo je promatranje socijalnih interakcija djece u skupini te interakcija s odgojiteljicom, promatranje dječjeg ponašnja te bilježenje dječjih izjava.

U ovom projektu odgojiteljica je bila promatrač i pomagač. „Pažljivo slušanje, promatranje i bilježenje dječjih razgovora bilo je osnovno polazište za osmišljavanje i osiguravanje sredstava i materijala koja su djeci poslužila kao poticaj za istraživanje“. Djeca su kroz cijeli period trajanja projekta bila jednako zainteresirana i motivirana. Tražila su neprestano ponavljanje pokretnih brojalica, izmjenjivala su se u igrama i ulogama u aktivnostima. Zajedno su osmišljala aktivnosti, međusobno surađivala i pomagala jedna drugima. Izvodila su dramatizaciju temeljenu na priči koju su sama smislila. Izrađivala su rekvizite od materijala koje su sami donijeli u vrtić te od materijala koji su im bili dostupni u vrtiću.

Najveći nedostatak kod sustavnog promatranja je taj da djeca koju bi trebalo svakodnevno promatrati, nisu svaki dan dolazila u vrtić iz različitih razloga te zbog toga dolazi do određenih komplikacija u provođenju projekta.

Tijekom osmišljavanja i provođenja aktivnosti djeca su neprestano komunicirala iz čega se može zaključiti da izvrsno funkcioniraju kao grupa te da imaju razvijen visok stupanj prijateljstva. Prilikom podjele uloga i raspodjele aktivnosti vrlo brzo su se dogovarala, što nam govori da je u ovoj vrtićkoj grupi razvijena socijalna kompetencija. Djeca uključena u projekt, tijekom trajanja istog, pozivala su djecu iz drugih odgojnih skupina vrtića na sudjelovanje te su istima svoja postignuća iznijela na različite načine (izložbe radova, dramatizacije, društvene igre uz ples...).

Djeca su se na samom kraju projekta sama vrednovala te nisu krila oduševljenje svojim uspjesima.

7. ZAKLJUČAK

Brojalice raznih vrsta i namjena mogu imati veliki utjecaj na razvoj djece predškolske dobi. Igre i aktivnosti koje su popraćene brojalicama pretstavljaju multisenzorične aktivnosti, odnosno aktivnosti koje kod djece pobuđuju više različitih osjetila pa tako mogu i utjecati na različita područja u dječjem razvoju. Najviše se ističe, svakako, utjecaj brojalice na razvoj govora i fonološke svijesti, kao i na kasniji razvoj vještina čitanja. Ovo je područje podkrijepljeno dokazima iz brojnih istraživanja koja su se bavila utjecajem brojalica na govor i čitanje.

Osim pozitivnog utjecaja na jezične vještine, brojalica ima svoju ulogu u glazbenom razvoju i razvoju djece općenito. Glazba izrazito pozitivno utječe na pravilan razvoj, a brojalica kao oblik glazbenog-odgojnog sredstva također ima veliki utjecaj. Osim glazbenog aspekta brojalice poput ritma, melodičnosti, tempa i rimovanja, brojalica kao sredstvo dječje igre utječe na širi spektar razvoja djece – utječe na kreativnost, na socijalne vještine, odnosno društvenost i emocionalne vještine u pogledu boljeg prepoznavanja emotivnih stanja i osjećaja pripadnosti, sigurnosti i zajedništva kroz igre uz brojalice.

Dokazano je brojnim istraživanjima kako glazba pozitivno utječe na kognitivni razvoj u različitim područjima, može se odraziti na inteligenciju, matematičke sposobnosti, pamćenje itd., a brojalice, osobito pjevane brojalice su tu da djeci kroz igru pruže poticaj savladavanju vještine pamćenja i učenja na zabavan način. Zabava je ključan element poticaja za dječje učenje i kreativnost.

Odgjitelji igraju ključnu ulogu u poticanju dječjeg razvoja. Uključivanje brojalica u svakodneve aktivnosti i igre u vrtiću izaziva veliki interes kod djece za sudjelovanje u takvim aktivnostima, što je pokazao i ovaj projekt. Zapažanja odgojiteljice tijekom provođenja mjesečnog projekta aktivnosti povezanih uz brojalice u vrtićkoj skupini, idu u prilog svim dosadašnjim istraživanja i potvrđuju pozitivan utjecaj brojalica na dječji razvoj. Djeca koja su sudjelovala u aktivnostima s brojalicama izrazila su pozitivne dojmove na provedene aktivnosti, bila su motivirana na suradnju s drugom djecom i zajedničko sudjelovanje u aktivnostima. Također su bila motivirana na kreativno izražavanje dojmova stečenih kroz aktivnosti, ponajviše kroz likovni i dramski prikaz obrađene teme. Ukupni dojam odisao je

zadovoljstvom djece povezanim uz sudjelovanje u aktivnostima i vlastite uspjehe u vezi s obradom teme te visokom razinom suradnje među djecom.

Ovaj projekt može poslužiti kao primjer dobre prakse implementacije brojalica u svakodnevne aktivnosti u vrtiću i dječju igru. S obzirom na koristi koje brojalice imaju na razvoj djece predškolske dobi, brojalica kao obrazovno sredstvo svakako bi trebala naći svoje mjesto u predškolskim ustanovama i u budućnosti.

8. POPIS LITERATURE

Bilhartz, T. D., Bruhn, R. A., Olson, J. E. (2000). The Effect of Early Music Training on Child Cognitive Development. *Journal of Applied Developmental Psychology*, 20(4):615-636.

Bjelobrk-Babić, O. (2017). Brojalice u funkciji razvoja ritmičkih i govornih sposobnosti dece predškolskog i ranog školskog uzrasta. *Artefact*, 3(1). doi: 10.5937/artefact3-12724.

Bryant, P. E., MacLean, M., Bradley, L. i Crossland, J. (1989). Nursery rhymes, phonological skills and reading. *Journal of Child Language*, 16(2):407-428. doi:10.1017/S0305000900010485.

Cetinić, J. i Vidaković Samaržija, D. (2014). Ples kao sredstvo izražavanja djece predškolske dobi. *Nepoznat skup*, 265-272.

Crnković, M. (1998). Hrvatske malešnice. Zagreb, Školska knjiga, 7-15.

Čudina-Obradović, M. (1990). Nadarenost: razumjevanje, prepoznavanje, razvijanje. Zagreb, Školska knjiga.

Denac, O. (2022). Interdisciplinary Connections: Musical and Language Activities. *Creative Education*, 13:3174-3181. doi:10.4236/ce.2022.1310201.

Dobrota, S. i Ćurković, G. (2006). Glazbene preferencije djece mlađe školske dobi. *Život i škola*.

Dowker, A. (1989). Rhyme and alliteration in poems elicited from young children. *Journal of Child Language*, 16(1):181-202. doi:10.1017/S0305000900013507.

Drežančić, Z. (1996). Revija za teoretsku i primijenjenu fonetiku. Zagreb: Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu

Gospodnetić, H. (2015). Metodika glazbene kulture za rad u dječijem vrtićima: 1. dio.

Habuš Rončević, S. (2014). Neke suvremene uloge odgajatelja u glazbenom odgoju djece rane i predškolske dobi. *Magistra Iadertina*, 9(1).

Hallam, S. (2010). The Power of Music: Its Impact on the Intellectual, Social and Personal Development of Children and Young People. *International Journal of Music Education*.

Herljević, I., 1. Posokhova I. (2002). Govor, ritam, pokret. Lekenik: Ostvarenje.

Jurišić, G. i Sam Palmić, R. (2002). Brojalica, snažni glazbeni poticaj. Rijeka, Adamić.

Kraljić, J. (2017). Pjesmom kroz igru.

Manasteriotti, V. (1978). Muzički odgoj na početnom stupnju. Zagreb, Školska knjiga, 14.

Miočić, M. (2012). Kultura predškolske ustanove u svjetlu glazbenih kompetencija odgojitelja. *Magistra Iadertina*, 7(1):73-87.

Mornar, V. (2015/2016). Nacionalni kurikulum za rani i predškolski odgoj i obrazovanje.

Nikolić L. (2018). Utjecaj glazbe na opći razvoj djeteta. *Napredak*, 159(1-2):139-158.

Peteh, M. (2007). Zlatno doba brojalice. Zagreb, Alinea.

Schellenberg, E. G. i Mankarious, M. (2012). Music training and emotion comprehension in childhood. *Emotion*, 12(5):887-891.

Schellenberg, G. E. (2011). Examining the association between music lessons and intelligence. *British Journal of Psychology*, 102:238-302.

Šamanić, S. (2011). Glazbeni ključ. Rijeka, Učiteljski fakultet Sveučilišta u Rijeci, 106:4.

Thaut, M. H. (2005). Rhythm, Music, and the Brain: Scientific Foundations and Clinical Applications. New York, Routledge.

Vidulin, S. (2016). Glazbeni odgoj djece u predškolskim ustanovama: mogućnosti i ograničenja, *Život i škola*, 62(1).

Vnuk, L. (2016). Brojalice. Završni rad. Čakovec, Učiteljski fakultet.

9. PRILOZI

9.1. POPIS SLIKA

Slika 1. Notni zapis dječje igre s pjevanjem „Boc, boc iglicama“

Slika 2. Prikaz notnog zapisa brojalice „Iš, iš, ti si mali miš“

Slika 3. Brojalica u pokretu

Slika 4. Brojalica u pokretu

Slika 5. Prilaz izrade lutki za igrokaz

Slika 6. Prikaz izrade lutki za igrokaz

Slika 7. Prikaz dječjeg igrokaza „Bježi miš od mace“

Slika 8. Prikaz izrade šuškalica

Slika 9. Prikaz izrađene šuškalice

Slika 10. Prikaz brojalice uz ritam šuškalica

Slika 11. Prikaz pokretne igre

Slika 12. Prikaz Cvitinog crteža (5 godina)

Slika 13. Prikaz Eninog crteža (6 godina)

Slika 14. Prikaz Petrinog crteža (5 godina)

9.2. POPIS PRIMJERA

Primjer 1. „Kiša“

Primjer 2. „Ima jedna kućica“

Primjer 3. „Točka, točka, točkica“

Primjer 4. „Jedna kola žuta“

Primjer 5. „Eci, peci, pec“

Primjer 6. „En den dore“

- Primjer 7. „Iš'o medo u dućan“
- Primjer 8. „Jedna vrana gakala“
- Primjer 9. „Engele, bengele“
- Primjer 10. „Ekete pekete“
- Primjer 11. „Elen belen bačke“
- Primjer 12. „Enci benci na kamenci“
- Primjer 13. „Iš, iš, ti si mali miš“
- Primjer 14. „Boc, boc, iglicama“
- Primjer 15. „Prste ima ruka svaka“
- Primjer 16. „Eci peci pec“
- Primjer 17. „En ten tini“
- Primjer 18. „Macane, tacane“
- Primjer 19. Igre lovice - Igre skrivača
- Primjer 20. Igra na ispadanje - Igre odabiranja
- Primjer 21. „En Ten Tini“
- Primjer 22. „Eci Peci Pec“
- Primjer 23. „Jedan, Dva, Tri“
- Primjer 24. „Zeko i Vjeverica“